

A Szerzői Jogi Szakértő Testület szakértői véleménye

Ügyszám: SZJSZT-26/14.

A szakvélemény címe: Szerzői jog megsértésének vétsége

A Bíróság által feltett kérdések:

- 1. A vádiratban szereplő szerzői jogot sértő lefoglalt tárgyakon milyen mintázat található?**
- 2. A lefoglalt tárgyak alkalmasak-e a versenytárs termékének megtévesztésére?**
- 3. A vádiratban megjelölt termékek állnak-e szerzői jogvédelem alatt, vagy bármely jogvédelem alatt, amely Magyarországon védett?**
- 4. Ha jogvédelem alatt állnak, akkor a jogosult mely szerzői jogi törvényben meghatározott joga sérült?**
- 5. Az oltalmi tárgyak közül van-e azonosítható jogosult Magyarországon, beleértve a szerzői jogi védelem alatt álló művek jogosultjait is?**
- 6. Ki képviseli Magyarországon ezeket a cégeket? Ezek a szerzői jog jogosultjai, vagy Magyarországi képviselőkre jogosultak?**
- 7. Megvalósult-e a vádlott részéről engedély nélküli hamisítás?**
- 8. Ha megvalósult, vádlott okozott-e vagyoni hátrányt?**
- 9. Mennyi a vagyoni hátrány?**
- 10. A szakértő egyéb észrevételei.**

A megkereséshez csatolt mellékletek

A megkereső a megkereséshez csatolta a büntető ügy aktáját, amely tartalmazza a nyomozás eredményeit és a releváns bírósági iratokat.

Tényállás és Előzetes megállapítások

A vádlott a Cég 1. nagykereskedelmi üzletében 2008. január 4-én különböző hamis és szerzői jogot sértő ruházati termékeket és kiegészítőket árusított. Emiatt büntető eljárás indult vele szemben áru hamis megjelölésének büntette és szerzői vagy szerzői joghoz kapcsolódó jogok megsértésének vétsége miatt. A lefoglalt termékekből a szerzői jogi szempontból az alábbiakat találta a nyomozóhatóság és az elsőfokú bíróság relevánsnak: (i) Honda motorsport karakteres póló, (ii) Metallica karakteres műbörtáska, (iii) Rolling Stones karakteres műbőr pénztárca és (iv) Playboy karakteres fülbevaló. Az elsőfokú bíróság a vádlottat a szerzői és szerzői jogoz kapcsolódó jogok megsértésének vétségében bűnösnek találta. A Fővárosi Törvényszék, mint másodfokú bíróság az elsőfokú bíróság ítéletét hatályon kívül helyezte és az elsőfokú bíróságot új eljárás lefolytatására utasította, mivel álláspontja szerint a tényállás felderítetlen és hiányos és az ítélet téves következtetéseket tartalmaz. A Szerzői Jogi Szakértő Testület kirendelésére a megismételt eljárásban került sor.

Az eljáró tanács megállapítja, hogy a Honda motorsport karakteres pólóból az aktában nem talált fényképeket, ezért azok tekintetében szakvéleményt kialakítani nem tud.

Az eljáró tanács a teljesség kedvéért megjegyzi, hogy az ügyben az SZJSZT-vel párhuzamosan az áru hamis megjelölését érintő bűncselekmény ügyében az Iparjogvédelmi Szakértői Testület is kirendelésre került.

Az eljáró tanács a per iratait áttekintve megállapítja, hogy szakvéleményének kialakításához a rendelkezésére bocsátott információk elegendőek.

Az eljáró tanács szakvéleménye

Az eljáró tanács az alábbiak szerint válaszolja meg a Törvényszék által feltett kérdéseket:

1. A vádiratban szereplő szerzői jogot sértő lefoglalt tárgyakon milyen mintázat található?

A szakvéleményhez 1. sz. alatt mellékeljük a lefoglalt tárgyakon (ruházati cikkek: pólók, fülbevalók és pénztárcák) látható díszítő ábrázolásokat.

2. A lefoglalt tárgyak alkalmasak-e a versenytárs termékének megtévesztésére?

Az eljáró tanács a kérdést úgy érti, hogy a lefoglalt tárgyakon szereplő ábrák alkalmasak-e a fogyasztók megtévesztésére az áruk eredetét illetően (lásd: a fogyasztókkal szembeni tisztességtelen kereskedelmi gyakorlat tilalmáról szóló 2008. évi XLVII. törvény 6. §-át).

A Szerzői Jogi Szakértő Testület szervezetéről és működéséről szóló 156/1999. (XI. 3.) Korm. rendelet - a Szakértő Testület feladatai cím alatt - kimondja, hogy a Szakértő Testület a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény (Szjt.) 101. § (1) és (3) bekezdésében megjelölt ügyekben szakértői véleményt ad bírósági vagy hatósági megkeresés, vagy megbízás alapján. E rendelet alkalmazásában szerzői jogi jogvita ügy az Szjt.-ben szabályozott szerzői, szomszédos és adatbázis-előállítói jogok érvényesítésével összefüggő bármely jogvita. Tekintettel arra, hogy a fenti kérdés fogyasztóvédelmi/versenyjogi tárgyú és nem szerzői jogi kérdés, ezért a SZJSZT-nek a kérdés megválaszolására nincs hatásköre.

3. A vádiratban megjelölt termékek állnak-e szerzői jogvédelem alatt, vagy bármely jogvédelem alatt, amely Magyarországon védett?

Az Szjt. védi az irodalmi, tudományos és művészeti alkotásokat [Szjt. 1. § (1) bek.].

Az Szjt. 1. § (2) bekezdése alapján szerzői jogi védelem alá tartozik - függetlenül attól, hogy e törvény megnevezi-e - az irodalom, a tudomány és a művészet minden alkotása. Ilyen alkotásnak minősül különösen: [...]

h) a rajzolás, festés, szobrászat, metszés, könyomás útján vagy más hasonló módon létrehozott alkotás és annak terve, [...]

n) a jelmez, a díszlet és azok terve.

Ugyanezen paragrafus (3) bekezdése alapján a szerzői jogi védelem az alkotást a szerző szellemi tevékenységéből fakadó egyéni, eredeti jellege alapján illeti meg. A védelem nem függ mennyiségi, minőségi, esztétikai jellemzőktől vagy az alkotás színvonalára vonatkozó értékítéllettől.

Ahogy az a Testület korábbi töretlen gyakorlatában is figyelembe vette, az Szjt. 1. §-ához fűzött miniszteri indokolás szerint: „A törvény a magyar és a nemzetközi szerzői jogi felfogásban egyaránt általánosan elfogadott elvet tükröz annak egyértelművé tételével, hogy a szerzői jogi védelem az alkotást a szerző szellemi tevékenységéből fakadó egyéni, eredeti jellege alapján illeti meg. A védelemnek a mű egyéni, eredeti jellegén kívül más feltétele nincs, nem is lehet.”

A lefoglalt tárgyakon az 1. pontban látható grafikák szerzői jogi szempontból egyéni, eredeti műnek minősülnek, így azok szerzői jogi védelem tárgyai, amelyek tekintettel az irodalmi és a művészeti művek védelméről szóló 1886. szeptember 9-i Berni Egyezményre (Magyarországon kihirdette az 1975. évi 4. törvényerejű rendelet) 2. cikkére Magyarországon is szerzői jogi védelem alatt állnak.

A szerzői jogi védelemtől független kérdés az, hogy ezen megjelölések bármely más jogvédelem alatt állnak-e, így pl. lajstromozott iparjogvédelmi oltalom tárgyát képezik-e. Ezen utóbbi kérdés megválaszolása az Iparjogvédelmi Szakértői Testület (ISZT) hatáskörébe tartozik.

4. Ha jogvédelem alatt állnak, akkor a jogosult mely szerzői jogi törvényben meghatározott joga sérült?

Az Szjt. 16. §-a kimondja, hogy a szerzői jogi védelem alapján a szerzőnek kizárólagos joga van a mű egészének vagy valamely azonosítható részének anyagi formában és nem anyagi formában történő bármilyen felhasználására és minden egyes felhasználás engedélyezésére.

A szerzőt megilleti a műben szereplő jellegzetes és eredeti alak kereskedelmi hasznosításának és az ilyen hasznosítás engedélyezésének kizárólagos joga is.

Az Szjt. értelmében jelen büntető eljárás szempontjából releváns felhasználás a mű terjesztése [Szjt. 17. § b) pont].

A terjesztés jogáról részletesen az Szjt. 23. §-a rendelkezik az alábbiak szerint:

23. § (1) A szerző kizárólagos joga, hogy a művét terjessze, és hogy erre másnak engedélyt adjon. Terjesztésnek minősül a mű eredeti példányának vagy többszörözött példányainak a nyilvánosság számára történő hozzáférhetővé tétele forgalomba hozatallal vagy forgalomba hozatalra való felkínálással.

(2) A terjesztés magában foglalja különösen a műpéldány tulajdonjogának átruházását és a műpéldány bérbeadását, valamint a műpéldálynak az országba forgalomba hozatali céllal történő behozatalát. A terjesztés jogának megsértését jelenti a mű jogsértéssel előállított példányának kereskedelmi céllal történő birtoklása is, ha a birtokos tudja vagy neki az adott helyzetben általában elvárható gondosság mellett tudnia kellene, hogy a példány jogsértéssel állt elő.

[...]

(5) Ha a műpéldányt a jogosult vagy az ő kifejezett hozzájárulásával másvalaki adásvétellel vagy a tulajdonjog más módon történő átruházásával az Európai Gazdasági Térségben forgalomba hozta, a terjesztés joga az így forgalomba hozott műpéldány tekintetében - a bérbeadás, a haszonkölcsönbe adás és a behozatal joga kivételével - a továbbiakban nem gyakorolható.

Amennyiben tehát a vádlott nem tudja igazolni, hogy ő a szerzői jog jogosultjától engedéllyel rendelkezik a művek terjesztésére, akkor ő megsérti a szerző kizárólagos jogát.

A jelen büntető eljárás szempontjából külön kiemeljük a fent idézett (2) bekezdés utolsó mondatát: „*A terjesztés jogának megsértését jelenti a mű jogsértéssel előállított példányának kereskedelmi céllal történő birtoklása is, ha a birtokos tudja vagy neki az adott helyzetben általában elvárható gondosság mellett tudnia kellene, hogy a példány jogsértéssel állt elő.*”

Ez a szabály az Szjt. általános objektív felelősségi rendszeréhez képest, szubjektív, elvárhatósági alapú felelősségi szabály. A vádlott szándékának megítélése nem szerzői jogi szakkérdés. Az eljáró tanács azonban megjegyzi, hogy a büntető eljárás tárgyát képező áruk értékesítésével rendszeresen foglalkozó kereskedő esetében, különös tekintettel azok Hong Kong-i származási helyére az általában elvárható gondosság mércéje alacsony, azaz a prúdens kereskedőtől elvárható, hogy vizsgálja, hogy az áruk jogtiszták-e.

A fent idézett (5) bekezdés az ún. jogkimerülés intézményét szabályozza. Amennyiben az áruk az EGT-n belül a jogosult engedélyével kerültek forgalomba, azok további felhasználását a jogosult nem tilthatja meg. Tekintettel azonban arra, hogy jelen büntető eljárásban a vádlott saját bevallása szerint is az áruk egyenesen Hong Kong-ból, azaz az EGT-n kívüli országból érkeztek, a jogkimerülés kérdése az árukkal kapcsolatban nem releváns.

5. Az oltalmi tárgyak közül van-e azonosítható jogosult Magyarországon, beleértve a szerzői jogi védelem alatt álló művek jogosultjait is?

Mint a 3. pontban kifejtettük, a lajstromozott iparjogvédelmi oltalom tekintetében az ISZT rendelkezik hatáskörrel.

A szerzői jogi védelem a műnek megalkotásától fogva automatikusan fennáll a művön, az nincs előzetes regisztrációhoz/lajstromozáshoz kötve. A szerzői jogi jogosult megállapítása - jogszabály által kötelezően előírt nyilvántartás hiányában - olyan tényállás tisztázására irányuló kérdés, amelyre vonatkozó bizonyítási eljárás nem tartozik a SZJSZT feladatkörébe. A SZJSZT bizonyítási eljárást nem folytat le, álláspontját a rendelkezésére álló okiratok alapján alakítja ki.¹

6. Ki képviseli Magyarországon ezeket a cégeket? Ezek a szerzői jog jogosultjai, vagy Magyarországi képviseletre jogosultak?

Az előző kérdésre adott válaszra tekintettel az eljáró tanács ebben a kérdésben nem tud nyilatkozni.

Mindemellett az eljáró tanács megjegyzi, hogy a szerzői jogok megsértése miatti bűncselekmény megállapíthatósága szempontjából közömbös az a kérdés, hogy a szerzői jogi védelem alatt álló műveknek ki a jogosultja.

A 2014. május hó 9. napján tartott tárgyalásról készült jegyzőkönyvben az ügyész kifejtette: "*a szerzői joggal kapcsolatos eljárások a ma hatályos jogszabály alapján magánindítványra üldözendő. Ezért a bíróságnak meg kell keresnie a nyomozati iratban a szakértői véleményben szereplő magyarországi képviseleteket.*" (4. old. 6. bek.). Az ügyész által hivatkozott

¹ Az R. 8. § (1) alapján a Szakértő Testület nevében az eljáró tanács a feltett kérdések és a benyújtott iratok alapján alakítja ki a szakértői véleményt, a tények megállapítására nem végez külön bizonyítást, nem tart helyszíni szemlét és nem idézhető.

jogszabályi hely a hatályos Btk. 388/A. §-a, ami kimondja, hogy „[a] szellemi tulajdonjogok vámhatósági érvényesítéséről és az 1383/2003/EK tanácsi rendelet hatályon kívül helyezéséről szóló, 2013. június 12-i 608/2013/EU európai parlamenti és tanácsi rendelet 1. cikk (1) bekezdése szerinti esetekben a 385. §-ban és a 388. §-ban meghatározott bűncselekmény csak magánindítványra büntethető, kivéve, ha azzal összefüggően nem magánindítványra büntetendő bűncselekményt is elkövetnek.” A szerzői vagy szerzői joghoz kapcsolódó jogok megsértése tehát csak akkor büntethető a hatályos Btk. alapján magánindítványra, ha az eljárás 608/2013/EU rendelet alapján indult meg. Mivel jelen büntető eljárás nem a 608/2013/EU rendelet alapján indult meg, ezért a magánindítvány nem lehetséges, tehát a jogosult legfeljebb mint sértett vehet részt az eljárásban.

7. Megvalósult-e a vádlott részéről engedély nélküli hamisítás?

A hamisítás kifejezést a Btk. szellemi alkotásokra vonatkozó rendelkezései nem ismerik². A hamisítás, mint elkövetési magatartás és a hamis termékekkel kapcsolatban megvalósult jogsértések közötti különbségtétel csak az iparjogvédelmi jogok megsértésénél bír relevanciával. Ezért, figyelemmel a Btk. 329/A. §-ára, az eljáró tanács a teljesség érdekében a kérdést úgy érti, hogy került-e sor szerzői jogi művek engedély nélküli felhasználásra.

A grafikai megjelölések feltüntetése a termékeken és azok magyarországi behozatala a Sztj. 18. és 23. § alapján a szerzői mű többszörözését és terjesztését valósítja meg. Amennyiben ezen magatartásokra a szerzői jogi jogosult engedélye nélkül kerül sor, ezen magatartások jogsértőek. Ld. erről részletesebben a 4. kérdésre adott választ.

8. Ha megvalósult, vádlott okozott-e vagyoni hátrányt?

Az engedély nélküli felhasználás esetén a jogosult kártérítési igényt érvényesíthet (Sztj. 94. §).

Az alkalmazandó korábbi Btk. értelmező rendelkezése szerint vagyoni hátrány: vagyonban okozott kár és az elmaradt vagyoni előny, a kár pedig a bűncselekménnyel a vagyonban okozott értékcsökkenés (137. § 5. pont). Keretjogszabályról lévén szó, a vagyoni hátrány megállapításánál az Sztj. 94. §-ában szabályozott kártérítési igényre is tekintettel kell lenni.

A kártérítési igény alapja az Sztj. 16. § (4) bekezdésében található, ami kimondja, hogy ha e törvény másképp nem rendelkezik, a szerzőt a mű felhasználására adott engedély fejében díjazás illeti meg, amelynek - eltérő megállapodás hiányában - a felhasználáshoz kapcsolódó bevétellel kell arányban állnia. A díjazásról a jogosult csak kifejezett nyilatkozattal mondhat le.

Az elkövetéskor hatályos korábbi Ptk.-ban szabályozott kártérítési igény a felróhatóságon alapul, azaz vétkes károkozás esetén lehet kártérítési igényt érvényesíteni. A Ptk. szerződésen

² Szerzői vagy szerzői joghoz kapcsolódó jogok megsértése

329/A. § (1) Aki másnak a szerzői jogról szóló törvény alapján fennálló szerzői vagy ahhoz kapcsolódó jogát hasznoszerzés végett, vagy vagyoni hátrányt okozva megsérti, vétséget követ el, és két évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

Iparjogvédelmi jogok megsértése

329/D. § (1) Aki a jogosultnak törvény, kihirdetett nemzetközi szerződés vagy európai közösségi rendelet alapján fennálló szabadalmi oltalomból, növényfajta-oltalomból, kiegészítő oltalmi tanúsítványból, védjegyoltalomból, földrajzi árujelző-oltalomból, formatervezési mintaoltalomból, használati mintaoltalomból, illetve topográfiaoltalomból eredő jogát az oltalom tárgyának utánzásával vagy átvételével megsérti, és ezzel vagyoni hátrányt okoz, vétséget követ el, és két évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

kívüli károkozásra vonatkozó szabályai alapján, aki másnak kárt okoz, köteles azt megtéríteni. A károkozó akkor mentesül a felelősség alól, ha bizonyítja, hogy új járt el, ahogy az adott helyzetben általában elvárható. A felróhatóság hiányát a jogsértőnek kell bizonyítania.

A kár kiszámítására a szellemi tulajdonjogok érvényesítéséről szóló 2004/48/EK irányelv („Jogérvényesítési Irányelv”) ad támpontokat. A kár mértékének meghatározásánál a kár elemeiként az elmaradt hasznot, a jogsértő által elért tisztességtelen gazdagodást és a vagyoni tényezőkön kívüli sérelem figyelembevételét említi. Ezzel összhangban van a Ptk. 355. § (4) bekezdése, amely kártérítés címén a károkozó körülmény folytán a károsult vagyonában beállott értékcsökkenést és az elmaradt vagyoni előnyt, továbbá azt a kárpótlást vagy költséget rendeli megtéríteni, amely a károsultat ért vagyoni és nem vagyoni hátrány csökkentéséhez vagy kiküszöböléséhez szükséges. Ez a rendelkezés tehát a kár négy elemét különbözteti meg. Három a vagyoni kár körébe tartozik: tényleges kár, az elmaradt haszon és a vagyoni és nem vagyoni hátrány csökkentéséhez vagy kiküszöböléséhez szükséges költségek. A negyedik elem pedig a nem vagyoni kár.

Amennyiben a tényleges kár nem állapítható meg, a Jogérvényesítési Irányelv 13. cikk (1) bek. b) pontja lehetővé teszi az általános kártérítés megítélését is. Ennek mértéke az Irányelv szerint legalább akkora kell hogy legyen, mint az a díj, amely a jogosultnak a jogsértő részéről járna a felhasználásért, ha a jogosult erre engedélyt adott volna (fiktív licencia díj). A Jogérvényesítési Irányelvet a magyar jogba átültető törvény (2005. évi CLXV. törvény). 4. §-ához fűzött indokolás szerint e rendelkezésnek a magyar jog a Ptk. 359. § (1) bekezdésében szabályozott általános kártérítéssel feleltethető meg. A Ptk. 359. § (1) bekezdése azonban úgy rendelkezik, hogy ha a kár mértéke - akár csak részben - pontosan nem számítható ki, a bíróság a károkozásért felelős személyt olyan összegű általános kártérítés megfizetésére kötelezheti, amely a károsult teljes anyagi kárpótlására alkalmas.

Az általános kártérítés csak akkor alkalmazható, ha a bíróság előzetesen minden rendelkezésére álló és célravezető bizonyítást lefolytatott a kár felderítése végett, de a kár mértéke ennek ellenére pontosan nem számolható ki (PK 49. sz. állásfoglalás). [Ld. A védjegy törvény magyarázata, szerk: Faludi Gábor és Lukácsi Péter, HVG-Orac, 2014, 285-286. old. (a kézirat lezárva: 2013. július 15.)]

9. Mennyi a vagyoni hátrány?

Az első vádpont szerint a bűncselekménnyel a vádlott által okozott vagyoni hátrány a Cég 2. esetében 81.450,- Ft, a Cég 3. esetében 84.000,- Ft, a Cég 4. esetében 18.800,- Ft, míg a Cég 5. esetében 22.400,- Ft (Alapeljárás elsőfokú ítéletének 3. oldala).

Az eljáró tanács megjegyzi, hogy az elsőfokú ítélet a vagyoni hátrányt a szakértői vélemény alapján a lefoglalt áruk értéke alapján határozta meg. A Szakértői Testület álláspontja szerint a vagyoni hátrány meghatározásának ezen módja nem megfelelő, a vagyoni hátrányt más szempontok szerint kell meghatározni.

Az a kérdés, hogy milyen összegű az okozott vagyoni hátrány, a bíróság jogköre, tekintettel arra, hogy ez bizonyítás kérdése, amelyre alátámasztott adatok sem szerepelnek a jelen aktában, továbbá a SZJSZT-nek adatok esetében sem lenne hatásköre a bizonyítás lefolytatására.

Az eljáró tanács arra a kérdésre tud választ adni, hogy jogszerű felhasználás esetén milyen összeg illetné meg/illette volna meg a jogosultat. Álláspontunk szerint a HUNGART Vizuális Művészek Közös Jogkezelő Társasága Egyesületnek a Magyar Közlönyben közzétett díjszabásából lehet kiindulni. Tekintettel arra, hogy a jogosulatlan felhasználás 2008-ban történt a 2008. évi díjszabást vettük alapul. A díjszabás az egyéb anyagokon történő felhasználás (pl. textília) esetére a nettó kiskereskedelmi ár 10%-át határozza meg. Az engedélyezés során meghatározásra kerül az értékesítési ár, vagy ennek hiányában egy átlagos kiskereskedelmi ár kerül alkalmazásra. Az eljáró tanács szerint abból az esetből kell kiindulni, amikor a jogszerű felhasználás céljára engedélyt adnak, és az engedély ellenértékét a jogosult a piaci körülmények figyelembevételével határozza meg, azaz az eredeti termékekből eredő nettó árbevételhez viszonyítja a százalékos díjat.

10. A szakértő egyéb észrevételei

Az első vádpont szerint a bűncselekménnyel a vádlott által okozott vagyoni hátrány a Cég 2. esetében 81.450,- Ft, a Cég 3. esetében 84.000,- Ft, a Cég 4. esetében 18.800,- Ft, míg a Cég 5. esetében 22.400,- Ft (Alapeljárás elsőfokú ítéletének 3. oldala).

Megállapítható, hogy a vagyoni hátrány meghaladja a 100.000,- Ft-ot. Az eljáró tanács utal arra, hogy az új Btk. hatályba lépésével a 100.000,- Ft összeg alatti vagyoni hátrány esetében a magatartás szabálysértésnek minősül. Mivel a jelen esetben a vagyoni hátrány meghaladja a 100.000,- Ft-ot, így nem merülhet föl a szabálysértési eljárás esete.

Budapest, 2014. november 6.

Dr. Szamosi Katalin
a tanács elnöke

Dr. Bacher Gusztáv
a tanács előadó tagja

Sára Ernő
a tanács szavazó tagja